

Ávarp formanns FÍ

Páll Ólafsson

Á þessum tímum uppgjörs við fortíðina, ringulreiðar í samfélaginu og vaxandi erfiðleika fyrir marga af okkar skjólstæðingum og okkar félagsmenn er vert að huga að því hvað við erum að gera í félaginu okkar og hvert við stefnum. Í framhaldi af gríðarlega skemmtilegri stefnumótunarvinnu varðandi

framtíð félagsins höfum við sem störfum fyrir ykkur stefnt að því að virkja þá auðlind sem býr í félaginu okkar. Við viljum styðja við bakið á ykkur og beintengja félagið okkar inni starf BHM og gera okkur gildandi í samfélagsumræðunni. Það er hlustað á félagsráðgjafa, reynsla okkar og þekking er dýrmæt, sérstaklega á þessum tímum óróa og erfiðleika. Það er einnig mikilvægt að við pössum uppá okkur sjálf og styðjum hvert annað á þessum undarlegu tímum. Eins og segir í síðareglum okkar er mikilvægt að félagsráðgjafar miðli þekkingu sinni sem víðast m.a. til annarra félagsráðgjafa. Síðareglur okkar hafa nú sem aldrei fyrr verið mikilvægari. Þær eru grunnur sem allt

okkar starf byggir á, nokkuð sem við þurfum að hafa í huga á hverjum degi núna þegar harðnar á dalnum hjá sveitarfélögum og ríki. Við þurfum að muna að félagsráðgjafar eiga að vinna gegn mannréttindabrotum hvar sem þau eiga sér stað og réttindi skjólstæðinga okkar eiga að vera mikilvægari heldur en fjárhagsstaða vinnuveitandans. Við erum umboðsmenn þeirra sem minna mega sín. En við þurfum einnig að hlúa að okkur, huga að vinnuálagi, fjölda mála og þyngd þeirra. Atvinnuumhverfið okkar má ekki vera þannig að við brennum upp, að okkar nýútskrifaða unga fólk hverfi á braut eftir skamma dvöl í faginu vegna þess að það gat ekki haldið þetta út, kannski vegna þess að það fékk ekki þann stuðning sem þurfti. Stjórn FÍ hefur farið ýmsar leiðir til að styðja ykkur, kærur félagsmenn. Við höfum reynt að virkja ykkur með því að finna þá samnefnara sem geta hjálpað ykkur að treysta böndin milli hvers annars og geta þannig stutt hvert annað. Fag- og landshlutadeildir félagsins eru ein leið til að finna þessa samnefnara. Þær eru eins og æðakerfi félagsins þar sem gróskumikið starf þessara deilda ber vitni um þann sprengikraft sem

Stjórn og starfsmenn FÍ 2010 - 2011

býr í okkar félagsmönnum og eru dæmi um hvernig við getum stutt hvert annað með því að miðla reynslu, hittast og fræðast af hvert öðru. Önnur leið til að finna samnefnara til að styðja við bakið á ykkur er valið á félagsráðgjafa ársins sem fer fram á alþjóðlegum degi félagsráðgjafar ár hvert. Það að við höfum tækifæri til að klappa hvert öðru á axlirnar, segja frá því af hverju við erum stolt hvert af öðru er frábær leið til hvatningar áfram til dáða í stóru sem smáu. Að fá hrós frá vinnufélögum er eitthvað sem öllum þykir gott og að vera tilnefndur til viðurkenningar er góð tilfinning fyrir alla. Að geta valið félagsráðgjafa ársins er tækifæri til að sýna þann mannauð sem er til innan okkar raða. Í þessu tölublaði er einmitt viðtal við einn slíkan fulltrúa okkar stéttar. Við í stjórn félagsins viljum hvetja ykkur til að taka þátt í því að hrósa hvert öðru, ekki bara einu sinni á ári heldur alltaf þegar við höfum tækifæri til. Það að vera dugleg að hrósa er ein leið til að viðhalda gæðum mannglegra samskipta. Ég vil einnig minnst á fólkið sem leggur á sig ómælda vinnu fyrir okkur í nefndum félagsins, vísinda-, kjara- og siðanefnd sem og í fagdeildum félagsins. Þetta starf má segja að sé hjartað í starfinu og vonumst við til að þessar nefndir dafni, þróist og eflist. Til dæmis hefur vakið athygli innan BHM hversu vel er vandað til verka hjá vísindanefnd við úthlutun árlegra vísindastyrkja, sem er einn af okkar föstu punktum í starfinu. Ef nefndirnar eru hjartað þá er starfsemi skrifstofunnar stoðkerfið, sem á að halda öllu þessu gangandi. Það er frábært að vinna með góðum framkvæmdastjóra og starfsmanni okkar. Vil ég hvetja ykkur til að nýta ykkur þetta starfsfólk ykkur til stuðnings og til upplýsinga, engar spurningar eru rangar og allar upplýsingar eru mikilvægar. Félagið hefur verið virkt innan BHM og í samfélaginu sem aldrei fyrr og viljum við að þið kæru félagsmenn opnið ykkur og koma sjónarmiðum ykkar á framfæri. Stjórnin hefur líka uppfyllt þörf ykkar fyrir að gera skemmtilega hluti saman. Árs hátíðin, jólahlaðborðið, jónsmessugangan og félagsráðgjafadagurinn. Þessir föstu árlegu atburðir hafa í gegnum tíðina komið til móts við þörf okkar að geta hist og farið úr vinnuhlutverkinu og fengið að vera við sjálf með okkar félögum. Að viðhalda mannauðnum er eitt að því mikilvægasta sem þjóð gerir á erfiðum tímum. Við verðum að halda okkur við, hlúa að nemunum okkar og okkur sjálfum. Við erum mannauður sem ef einhverntíman hefur verið mikilvægur er það núna.

MA TIL STARFSRÉTTINDA 2010

Stig af stigi – áhrif á félagshæfni og vanda barna

Nemandi: **Katrín Árnadóttir**

Leiðbeinandi: **Halldór S. Guðmundsson**

Útdráttur

Á undanförunum áratugum hafa skólar tekið aukinn þátt í uppeldi og félagsmótun barna og unglinga. Til að takast á við ýmiskonar vanda og efla félagshæfni hafa verið þróuð margskonar úrræði. Eitt þeirra er Stig af stigi (*Second Step*) sem var innleitt í skóla hér á landi 2002. Það hefur að markmiði að efla félags- og tilfinningaþroska og stuðla að alhliða félagslegri færni. Tilgangur rannsóknarinnar var að meta hvort og hvaða áhrif Stig af stigi hafði á þá nemendur sem tóku þátt í tilraunakennslunni (2002) og kanna viðhorf kennara til efnisins.

Rannsóknin var meginleg, byggði á árangursmati og lýsandi rannsóknarsniði. Hluti gagnaöflunar byggði á einhliðasniði, það er fyrirliggjandi gögnum sem safnað var með SDQ matslistum (*The Strengths and Difficulties Questionnaire*) í tengslum við tilraunakennslu námsefnisins Stig af stigi. Kennarar og foreldrar barna úr fjórum skólum tóku þátt í matinu. Fjórtán kennarar svöruðu viðhorfskönnun sem fjallaði um notagildi og áhrif Stig af stigi.

Helstu niðurstöður voru að marktæk breyting varð á *heildarvanda* auk *hegðunar- og tilfinningavanda* í kjölfar íhlutunar að mati foreldra og kennara. Auk þess urðu marktækar breytingar á *félagshæfni* barnanna að mati kennara. Mat foreldra og kennara benti til að börnum sem féllu utan eðlilegra viðmiða SDQ varðandi *heildarvanda* fækkaði hlutfallslega í kjölfar tilraunakennslunnar. Niðurstöðurnar falla að ýmsu leyti í sömu átt og erlendar rannsóknir á árangri af notkun efnisins Stig af stigi.

Um Vísindasjóð:

Rannsóknir og þróunarstörf eru mikilvæg

Sveindís A. Jóhannsdóttir, formaður vísindanefndar

Rannsóknir og þróunarstörf eru mikilvæg í verkfærakistu félagsráðgjafar. Velferð í viðum skilningi þarf að rannsaka og þróa áfram þá þjónustu sem félagsráðgjafar veita auk þess að skapa ný úrræði.

Árið 2009 voru 20 ár liðin frá því að Vísindasjóður félagsráðgjafa var stofnaður en markmið hans er að efla rannsóknir og þróunarverkefni meðal félagsmanna. Í tilefni tvítugsafmælis sjóðsins var ákveðið að veita Dr. Sigrúnu Júlíusdóttur sérstakan heiðursstyrk að upphæð kr. 500.000 fyrir rannsókn- og ritstörf á sviði félagsráðgjafar, en Sigrún fagnar 40 ára útskriftarafmæli á þessu ári.

Vísindasjóður hefur gegnt mikilvægu hlutverki í þróun fagsins og rannsóknum. Frá árinu 2005 hafa 36 umsóknir verið samþykktar og styrkir veittir fyrir rúmar 9 milljónir. Lista yfir úthlutaða styrki er að finna á heimasíðu félagsins og óhætt er að segja að þar er að finna fjölbreytileg og áhugaverð verkefni. Styrkþegar kynna helstu niðurstöður rannsókna sinna á árlegum úthlutunar- og kynningarfundum í september. Á sama tíma er nýjum styrkjum úthlutað.

Vísindanefnd hefur m.a. það hlutverk að viðhalda lifandi umræðu um rannsóknir innan félagsins og sjá um fræðslu til félagsmanna m.a. með námskeiðahaldi. Samkvæmt 8. gr. úthlutunarreglna sjóðsins skulu styrkþegar skrifa grein í Tímarit Félagsráðgjafa innan tveggja ára frá úthlutun. Í samstarfi við Vísindanefnd og ritstjórn bauð FÍ upp á námskeið í ritrýndum greinum haustönn 2009. Helga Sól Ólafsdóttir, félagsráðgjafi og doktorsnemi, hafði umsjón með námskeiðinu og voru félagsmenn sem sóttu námskeiðið ánægðir. Vonandi munu greinar frá þeim birtast hér í TF á næstunni.

Framlög í sjóðinn eru bundin í kjarasamningum. Vegna breytinga á kjarasamningi ríkisstarfsmanna árið 2008 var samþykkt á aðalfundi félagsins 2009 sólarlagsákvæði sem veitir ríkisstarfsmönnum rétt-

indi í sjóðinn til ársins 2011 en eftir það fellur réttur þeirra niður.

Umsækjendur eru hvattir til að kynna sér vel úthlutunarreglur og þær skuldbindingar sem fylgja móttöku styrkja. Heppilegra getur verið að sækja um styrk á seinni stigum rannsókna til að geta staðið við þá kröfu að kynna helstu niðurstöður innan tveggja ára. Vísindanefnd er árlega með opinn fund í apríl fyrir þá félagsmenn sem hafa hug á að sækja um í sjóðinn. Þessi fundur hefur fest sig í sessi og er nú fastur liður í undirbúningi rannsókna sem sótt er um styrk fyrir.

Umsóknarfrestur er til 15. maí ár hvert. Á heimasíðu félagsins er að finna úthlutunarreglur og umsóknareyðublað auk fleiri upplýsinga um Vísindasjóðinn og nefndina.

SKILABOD FRÁ RANNSÓKNUM

Social Care Institute for Excellence. (2009). *A knowledge management and evidence-based practice for adult social care in the North West of England*. London: Social Care Institute for Excellence <http://www.scie.org.uk/publications/reports/report23b.pdf>.

Beverly, C. (2009). *A review of knowledge management and evidence-based practice activities and networks in adult social care in the North West of England*. London: Social Care Institute for Excellence <http://www.scie.org.uk/publications/reports/report23a.pdf>.

Bæði þessi skjöl draga saman upplýsingar um þekkingarstjórnun (Knowledge management, KT) og gagnreyndar aðferðir (EBP) og samstarfsmálefni í þjónustu við fullorðna í norð-vestur Englandi. Fyrri skýrslan (23a) dregur fram hindranir gagnvart árangursríkri þekkingarstjórnun og gagnreyndum aðferðum, og gefur tilmæli um hvernig megi yfirvinna þær. Skýrsla 23b fjallar um aðferðir til að innleiða þessi tilmæli.

Þekkir þú trúnaðarmann þinn?

*Hildigunnur Árnadóttir félagsráðgjafi og trúnaðarkona
á Þjónustumiðstöð Árbæjar og Grafarholts*

Það er mikilvægt að þekkja rétt sinn sem starfsmanns gagnvart vinnuveitanda og leita aðstoðar ef á þarf að halda. Trúnaðarmenn félagsráðgjafa gegna þar mikilvægu hlutverki ásamt stéttarfélagi okkar Félagsráðgjafafélagi Íslands. Trúnaðarmenn

eru valdir af samstarfsfélögum sínum til að gæta hagsmuna þeirra gagnvart vinnuveitanda. Þeir eru fulltrúar félagsins á vinnustað og eru tengiliðir milli félagsmanna á vinnustað og vinnuveitanda annars vegar og milli félagsmanna og Félagsráðgjafafélagsins hins vegar.

Þeim sem taka að sér að vera trúnaðarmenn á sínum starfsstað stendur til boða að sitja trúnaðarmannanámskeið á vegum Bandalags háskólamanna sem undirbýr þá fyrir hugsanleg verkefni og skýrir hlutverk þeirra og ábyrgð.

Virkt trúnaðarmannakerfi er mikilvægur þáttur í réttinda- og kjarabaráttu félaga í Félagsráðgjafafélaginu. Kerfið bindur félagsráðgjafa sterkari böndum um land allt sem styrkir innviði félagsins til muna og eflir stéttarvitund. Í dag er 21 trúnaðarmaður skráður hjá félaginu, allt konur eða trúnaðarkonur eins og ég kys að kalla okkur.

Trúnaðarkonur funda mánaðarlega hjá félaginu, venjulega í hádeginu undir léttum málsverði. Farið er yfir stöðu félagsráðgjafa á vinnumarkaði, tekin eru upp mál sem varða velferð félagsráðgjafa í starfi, kröfur atvinnurekanda og réttmæti þeirra í einhverjum tilvikum. Undanfarið hefur verið rætt um mikla aukningu á álagi í starfi félagsráðgjafa um allt land, hvernig niðurskurður kemur niður á okkar fólki og hvernig trúnaðarmenn geta beitt sér fyrir hönd félagsráðgjafa, með því að láta í sér heyra.

Að mati undirritaðrar hefur aldrei verið meiri þörf fyrir öflugt trúnaðarmannakerfi en einmitt nú. Niðurskurður á starfsstöðum félagsráðgjafa er staðreynd, á sama tíma koma fram yfirlýsingar yfirvalda

um að ekki eigi að skerða grunnþjónustu við fólk í landinu, laun margra félagsráðgjafa hafa verið lækkuð, starfshlutfall þeirra minnkað í einhverjum tilvikum, handleiðsla stendur ekki lengur til boða og á sama tíma eykst álagið. Með auknu álagi er óhjákvæmilegt að þjónusta skerðist, það er raunveruleiki sem við blasir.

Nú þegar er farið að bera á álagseinkennum hjá félagsráðgjöfum, sem hafa leitað til undirritaðrar, og ef ekkert verður gert til að létta á álaginu er einungis tímaspursmál hvenær fagfólk í okkar röðum fer að brenna út. Álag ógnar, óhjákvæmilega, faglegum vinnubrögðum í starfi sem er undirstaða félagsráðgjafar sem fagstéttar. Það getum við ekki látið viðgangast.

Undirrituð hvetur alla félagsráðgjafa til að nýta sér trúnaðarmannakerfið sem nú þegar hefur verið lagður grunnur að og láta í sér heyra. Eins og stéttin blasir við undirritaðri þá er hún full af fólki sem hefur það að atvinnu að finna lausn á vanda, draga fram styrkleika og líta heildrænt á aðstæður. Félagsráðgjafar, nýtum þessa hæfileika okkar til að takast á við eigin vanda.

SKILABOÐ FRÁ RANNSÓKNUM

Halldór Sig. Guðmundsson, Sigríður Jónsdóttir og Sigrún Júlíusdóttir. (2010). Evidence-based policy and practice in social service in Iceland. *Evidence & Policy*, vol 6, no 2: 195-212.

Greinin fjallar um þróun gagnreyndrar stefnumótunar og þjónustu innan félagsþjónustu og fjölskyldustefnu á Íslandi. Á breiðum grunni er lýst aðstæðum á Íslandi og leitast við að draga fram dæmi sem sýna að vaxandi eftirspurn er eftir gagnreyndri þekkingu hjá stefnumótandi aðilum og einnig hvernig fræðasamfélagið hefur leitast við að hvetja til og svara eftirspurninni.

Félagsráðgjafi ársins 2010

Soffía Egilsdóttir

Mikil samstaða var í stjórn félagsins um val á félagsráðgjafa ársins 2010 en í ár hlaut Soffía Egilsdóttir framkvæmdastjóri félags- og þjónustusviðs Hrafnistu þann titil á Alþjóðadegi félagsráðgjafa þann 17. mars sl. Er þetta í þriðja sinn sem hann er valinn. Soffía er jafnframt formaður fagdeildar félagsráðgjafa í öldrunarþjónustu.

Styrkleikar hins aldraða virkjaðir

„Að velja félagsráðgjafa ársins getur vakið athygli á þeim málefnum sem félagsráðgjafar eru að fást við á hverjum tíma og er það mikils virði,“ svarði Soffía aðspurð um hvort titillinn skipti máli en bætti síðan við „starfið í fagdeild félagsráðgjafa í öldrunarþjónustu er líka mikilvægt fyrir faglega umræðu og gagnkvæman stuðning sem heldur manni gangandi.“

„Það er gott að fá tækifæri til að vekja athygli bæði félagsráðgjafa og annarra á málefnum aldraða á því sem þar er að gerast en mikil þróun hefur átt sér stað í málaflokknum. Við megum ekki missa móðinn þrátt fyrir kreppluna og tapa niður því sem hefur áunnist á undanförunum árum,“ sagði Soffía. Hún hefur m.a. verið að vinna að innleiðingu nýrrar hugmyndafræði við umönnun aldraða á hjúkrunarheimilum. Í Boðabíngi í Kópavogi er verið að opna nýtt heimili sem byggir á hugmyndafræði þar sem íbúinn er settur í forsæti og lögð áhersla á að virkja þá styrkleika sem íbúarnir búa enn yfir þrátt fyrir veikindi.

Heimilislegt andrúmsloft

Sú tíð er liðin að sjálfsagt þótti að hafa fleiri en einn í herbergi á öldrunarheimilum og að aðstandendur sætu á rúmbríkinni á afmörkuðum heimsóknartímum. Aukin krafa er í samfélaginu um betri aðbúnað, einbýli og meira persónulegt rými og heimilislegri byggingar fyrir aldraða eftir því sem sýn á þarfir hinna öldruðu hefur breyst.

Að auki gera aðstandendur meiri kröfur um að fá að taka þátt í lífinu á hjúkrunarheimilum sem kallar á breytta aðstöðu fyrir þá sem og heimilismenn. Kalla allar þessar breytingar á fjölbreyttari flóru fagfólks til starfa á hjúkrunarheimilum hér á landi, sem er

afleiðing af þessum breyttu kröfum. Má þar nefna félagsráðgjafa, iðjuþjálfra, presta og sálfræðinga. Nú starfa tveir félagsráðgjafar á Hrafnistuheimilunum og mun sá þriðji væntanlega hefja starf í haust.

Með hund og kött

Hvernig vill Soffía sjá „sitt“ hjúkrunarheimili? „Ég vona að þjónusta verði með þeim hætti að bæði ég og aðstandendur geti haft áhrif á daglegt líf á heimilinu. Svo vil ég endilega að leyft verði að hafa dýr á hjúkrunarheimilum og íbúðum sem byggðar eru fyrir aldraða. Ég er sjálf með þrjá ketti sem ég hef átt í nokkur ár. Ég hefði ekki trúað því að óreyndu hvað það er gefandi og skemmtilegt að vera með dýr. Nú svo mundi ég kunna vel að meta að hafa ljósmyndaaðstöðu en ég hef sérstaklega gaman af að taka myndir af fólki. Ætli ég verði ekki með kettina mína í kringum mig með myndavélina á næsta manni ef ég gæti ráðið,“ sagði Soffía að lokum.

Valgerður Halldórsdóttir tók saman

Hundar draga úr streitu

Rannsóknir sýna að félagskapur við gæludýr hefur svipuð áhrif á líðan og heilsu manna og mannlegur stuðningur (Garrity, Stallones, Marx og Johnson, 1989). Þau draga úr einmanaleika, auka vellíðan og geta átt stóran þátt í að draga úr þunglyndi. Þau eru sérstaklega mikilvæg fyrir þá sem hafa skerta getu til að eiga félagsleg samskipti við annað fólk. Fyrir aldraða og fatlaða geta dýr verið sérstaklega mikilvæg. Í einni rannsókn kom fram að allt að 70% eldri borgara töldu hundinn sinn vera sinn eina vin (Peretti, 1990). Með hunda-eign fær eigandi hans hlutverk eins og að hreyfa hann, fóðra og gæla við. Á móti sýnir dýrið honum hlýju, traust og umhyggju án allra skilyrða og fullnægir þannig þörfum eiganda síns fyrir nálægð við aðra. Hundaeigendum finnst hundarnir veita þeim öryggi og þeir hræðast þá síður innbrot. Að finna fyrir öryggi er mjög mikilvægt fyrir eldri borgara sérstaklega þá sem búa í þéttbýli.

Upplifun eldri borgara og öryrkja á gæludýraeign – úr BA ritgerð Dagnýjar Maríu Sigurðardóttur félagsráðgjafa frá 2007.

Peretti, P. O. (1990). Elderly-Animal Friendship Bonds [Rafræn útgáfa]. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 18, 151-156.

Garrity, T. F., Stallones, L., Marx, M. B., og Johnson, T. P. (1989). Pet Ownership And Attachment As Supportive Factors In The Health Of The Elderly [Rafræn útgáfa]. *Anthrozoos*, 3 (1), 35-44.